

УДК 811.161.2'367.622':33

Т. І. Прудникова

ДИНАМІКА НЕСПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ІМЕННИКІВ У НОВІТНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕМАТИКИ

У статті досліджено неспеціалізовані для економічної тематики іменники із власне-предметним (конкретним) та абстрактним значеннями, з'ясовано їхній семантичний і функційно-стилістичний потенціал, виявлено нові значеннєві відтінки аналізованих лексем, зацентовано на дериваційних ознаках похідних слів.

Ключові слова: мова засобів масової комунікації, іменники, економічна лексика, переносне значення, стилістична роль, негативна оцінка.

DOI 10.34079/2226-3055-2020-13-22-229-236

Постановка проблеми. Лексичні зміни, засвідчені в мові новітніх засобів масової комунікації, зумовлені низкою чинників, серед яких чільне місце посідає прагнення якнайяскравіше, найоригінальніше вербалізувати подію, факт, явище тощо, зацентувати на порушеній проблемі, заактуалізувати увагу читача та ін. З цією метою автори публікацій залучають різні, зокрема й неспеціалізовані для певного контексту, мовні одиниці, що сприяє появі їхніх нових семантичних відтінків, а подекуди навіть вдаються до okazionalnoї лексики. Усе це свідчить про безперервність мовного динамізму, який потребує лінгвістичної інтерпретації. Процес тісного взаємозв'язку сталого й змінного в українській мовній системі відбивають публікації про економічні новини нашої держави, фінансову діяльність організацій, уряду, міністерств тощо, де поряд з усталеними термінами почасти натрапляємо на іменники, не характерні для текстів цієї тематики, що стимулює до їхнього комплексного дослідження й визначає **актуальність** порушеної проблеми. **Мету** статті вбачаємо в системному описі неспеціалізованих для економічної тематики іменників, з'ясуванні їхнього семантичного й функційно-стилістичного потенціалу. **Завдання** праці полягають у розмежуванні слів із власне-предметним (конкретним) та абстрактним значеннями, виявленні нових семантичних відтінків аналізованих лексем, що зумовлено низкою чинників, зокрема й міжстильовою транспозицією, визначенням дериваційних ознак похідних номінацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мову української періодики загалом та тексти економічної тематики зокрема обирали об'єктом студіювання неодноразово. На динаміці лексичних одиниць зосередили увагу Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, М. І. Навальна, Т. С. Панченко, О. П. Винник, І. Я. Мислива-Бунько та ін. Попри наявність низки праць у новітній лінгвоукраїністиці немає студій, присвячених багатоаспектному вивченню різних за структурою, походженням, змістовими та стилістичними параметрами неспеціалізованих іменників в економічній тематиці.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, питання економіки країни постійно перебувають у полі зору громадян, а отже потребують їхньої інтерпретації в журналістських текстах. З одного боку, такі публікації виявляють певну мовну сталість, що полягає у функціонуванні відповідних понять, а з іншого – спонукають журналістів до використання неспеціалізованих лексем, аби «оживити» текст, зробити

його загальнодоступним для читачів різного фаху. У такому разі до арсеналу мовного вжитку часто потрапляють лексеми з переносним значенням.

Динамізм лексико-семантичної системи української мови відбиває вживання іменників, нове значення яких розвинулося на базі непохідних слів із власне-предметною семантикою. Ужиті в економічній тематиці такі мовні одиниці структурують дві групи. До першої належать ті, що подібно до свого корелята залишаються конкретними номінаціями. Другу формують субстантиви, які за неспеціалізованого функціонування в текстах економічного змісту засвідчили перехід до сфери абстрактних. У незвичній функційно-стилістичній площині іменники – вторинні номінації переважно виявляють емоційно-експресивне навантаження, що, з одного боку, сприяє оновленню словникового складу, а з іншого – дає змогу авторові влучніше й оригінальніше передати думку, демонструючи своє ставлення до описаного, зробити повідомлення яскравішим, у своєрідний спосіб наголосити на якійсь важливій ознаці. За аналізу таких мовних одиниць необхідно зважити на екстралінгвальні (позамовні) чинники, що вможлиблює зіставлення слова з реалією навколишньої дійсності. Серед одиниць, які дещо порушують традиційно усталені схеми й моделі мововикладу економічної інформації, ужита в множині лексема *бики*. Специфіку живої української мови початку XXI століття й водночас її динамізм можемо простежити навіть на основі лексикографічних праць. Зокрема, у «Словнику української мови» *бики* – «*мн. (одн. бик, а, чол.), техн. Масивні проміжні бетоновані або кам'яні опори, на яких тримається міст...; // Берегові бетоновані або кам'яні опори греблі; стояни*» [6, с. 165]. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» таке пояснення стосується *бики*¹. Крім нього, подано *бики*² – «*мн. (одн. бик, а, ч.), жарг. Біржові маклери, дилери тощо, які грають на фондових біржах на підвищення*» [1, с. 77]. Припускаємо, що друге витлумачення виникло на основі образно-асоціативного зв'язку, передусім зовнішніх характеристик, не тільки притаманних слову *бики*¹, а й лексемі *бик* на позначення тварини, яка вражає своєю силою й специфікою поведінки. Із новим значенням засвідчена лексема *бики* й у новітньому медійному дискурсі економічної тематики: *12 березня НБУ вперше у 2020 році оголосив аукціон з продажу іноземної валюти обсягом 200 млн дол, а реалізував лише 76 млн дол. Тобто «бики», які грали на підвищення курсу долара, вимоталися* (<http://ukrudprom.com>, 13.03.2020). Указаний іменник разом із дієсловом *вимоталися* хоч і віддалені від мовних стандартів, але дають додаткову характеристику людям зазначеної категорії. Авторів вдалося влучно наголосити на тому, що навіть наполегливі, витривалі й компетентні в певних справах фахівці, які впливають зокрема й на економічний стан держави, можуть виснажитися й змушені поступитися.

Подекуди в економічну тематику проникають міфоморфні назви, серед яких лексема *монстр*. У лексикографічних працях її подано зі значеннями «*1. заст. Виродок, потвора. 2. перен., лайл. Про людину, що різко виділяється своїми негативними рисами*» [1, с. 689; 8, с. 798]. Натомість у джерельній базі цей іменник позначає потужний орган, який узяв на себе певні повноваження контролювати когось чи щось, єдиний центр управління, якому приписують корупційні схеми. З огляду на такий функційний потенціал ужите в переносному значенні слово *монстр* має негативне навантаження. Наприклад: *Уряд таки поставив крапку в питанні ліквідації фінансового «монстра» Клименка. Йдеться про реформування Міністерства доходів і зборів (Міндох)* («День», 29.05.2014) – цьому органу приписують фінансовий контроль підприємств та організацій, тиск на бізнес.

На особливу увагу заслуговує засвідчена в економічній тематиці десемантизована власна назва *Моцарт*. Відомо, що Моцарт – один із найпопулярніших австрійських

композиторів, музикантів, який вплинув на світову музичну культуру загалом і якого слушно вважають видатним майстром своєї справи. Саме фаховість послугувала основою переосмислення цієї власної назви в реченні *Виступ Бодо Шефера тривав півтори години. Але фінансовий «моцарт», розповідав не про фінансові тренди, «новий час і нові можливості», а старі істини своїх мотиваційних книг («День», 19.10.2016).* Отож автор намагається наголосити на вмінні, високій майстерності Бодо Шефера у фінансових справах. Принагідно згадаємо міркування В. М. Вовк: «У мовній практиці переносне значення слова іноді так далеко відходить від його прямого значення, що зреагувати на пряме значення – означає абсолютно не зрозуміти сказаного» [2, с. 24–25]. Висловлену дослідницею думку вважаємо цілком умотивованою, адже поза контекстом важко уявити приналежність лексеми *моцарт* (навіть оформленої як загальна назва) до економічної сфери. На відміну від більшості аналізованих субстантивів цей неспеціалізований іменник має позитивне значення.

Перехід від групи конкретних до абстрактних засвідчує слово *коридор*, яке у звичному функціонуванні позначає «вузький (переважно довгий) прохід у середині будинку, який з'єднує окремі його кімнати, квартири тощо... // Обмежений з обох боків вузький довгий простір; прохід, хідник» [8, с. 289]. «Великий тлумачний словник сучасної української мови», крім цих значень, подає семантику сполуки *валютний коридор* – «межі коливання валютного курсу національної грошової одиниці до твердих валют інших країн, що їх встановлює держава» [1, с. 574]. У мові публіцистики аналізована лексема позначає умовно визначений, обмежений певними цифровими показниками обсяг, наприклад: *Показник (інфляції) навіть “пробив стелю”, покинувши межі коридору 5 % плюс-мінус 1 %* (<http://ukrudprom.com>, 13.03.2020). Принагідно зацентруємо увагу на сполуці *пробив стелю*, де іменник *стеля* вжито в зафіксованому словниками значенні «*перен.* Гранична межа чого-небудь» [1, с. 1389; 10, с. 683], а в поєднанні з дієсловом *пробив* реалізує семантику раптового, несподіваного потрапляння поза встановлені межі, досягнення найнижчих показників.

До маркерів переважно несприятливих економічних процесів подекуди потрапляють слова т. зв. морської тематики. Серед них іменник *хвиля*, що позначає швидкий, нестримний і невідворотний рух певних подій як передумову негативних змін в економіці держави: *Незабаром ця хвиля дістанеться до нас у вигляді падіння цін на український експорт...* (<https://www.radiosvoboda.org>, 15.03.2020). Сучасні лексикографічні праці не подають такого семантичного відтінку. У досліджуваному медійному просторі засвідчено також іменник *штурм*. Попри те що цей субстантив функціонує із зафіксованим у словниках значенням («*перен., розм.* Надзвичайно сильний вияв чого-небудь» [1, с. 1633; 11, с. 542]), зазвичай журналісти беруть його в лапки. Наприклад: *Паніка на світових ринках упродовж останнього тижня переростає в повноцінну економічну кризу. У таких випадках інвестори тікатимуть з ризикових активів та волітимуть перечекати «штурм» у надійних активах* (<http://ukrudprom.com>, 13.03.2020). Варто зазначити, що таке вживання іменника *штурм* водночас ілюструє явище міжстильової транспозиції, зокрема спрямування з розмовної сфери до публіцистичної.

Своєрідністю функціонування в економічній тематиці позначенні іменники, нове значення яких виникло на базі абстрактних назв із кореневою (за морфемним складом простою) основою. Наприклад, у переносному значенні, зафіксованому в словниках, вжито номінацію *апетити* – «*2. перев. мн., перен.* Прагнення до чого-небудь» [1, с. 36; 6, с. 54]: *Ймовірно, Нацбанк усвідомлює, що втеча іноземного капіталу неминуча у будь-якому випадку, тож зниження ставки ніяк не вплине на «апетити» іноземців* (<http://ukrudprom.com>, 13.03.2020). Осібного коментаря потребує абстрактний іменник

шок. Його переносне значення потрактовано в словниках як «стан пригніченості, розгубленості» [1, с. 1627; 11, с. 507]. У медійних текстах цей субстантив використано для маркування раптових процесів, зумовлених кризовими явищами. Окрім інформування про це, він економно, без залучення додаткових мовних одиниць реалізує експресивну функцію і є важливим засобом актуалізації уваги читача. Наприклад: *Банківська система України готова до будь-яких шоків* (заг.) (<https://news.finance.ua>, 14.03.2020).

Збагаченню медійного простору економічної тематики сприяють іменники, співвідносні з похідними словами. Зазвичай вони маркують різні опредметнені процеси, рідше стани й конкретні предмети. Значна частина таких номінацій виникла внаслідок переосмислення значення (лексико-семантичним способом) субстантивів, для чималої частини яких твірними слугують розмовні та вжиті в переносному значенні дієслова. На функціонування дієслівних лексем цього різновиду звернула увагу М. І. Навальна [4, с. 87–90; 5, с. 315–319]. Майже всі вони можуть виконувати роль дериваційної бази для іменників зі значенням опредметненої дії чи процесу. Також трапляються вторинні субстантиви, похідні від інших дієслів. Зазвичай такі деривати утворені суфіксальним способом за допомогою морфем *-енн-*, *-інн-*, *-нн-*, наприклад: *Брекзит для Євросоюзу: зміцнення або ослаблення?* (заг.; у статті відбито міркування про перспективу економічного стану Євросоюзу) («День», 03.02.2020); *...французька пшениця повернулася на міжнародний ринок з дуже конкурентною ціною, що викликало падіння цін на чорноморську пшеницю* (<https://agronews.ua>, 15.03.2020); *Законопроект, яким пропонується легалізувати криптовалюту в Україні, передбачатиме оподаткування оготівкування і купівлі товарів та послуг за допомогою криптовалюти* (<https://www.epravda.com.ua>, 06.08.2018). Менш продуктивними є суфікси *-тв-*, *-ок-*, наприклад: *У нас же гонитва за «довгим долларом» додатково погіршила привабливість вкладати гроші у депозити...* («День», 23.07.2019) – виділене слово вжито зі значенням «З. за чим, перен. Посилене прагнення до чого-небудь, переслідування якої-небудь мети» [1, с. 253; 7, с. 122]; *...кожен інфляційний стрибок у 2015 році був результатом прямої дії чи бездіяльності влади...* («День», 12.04.2016).

У новітніх медійних джерелах подекуди трапляються віддієслівні субстантиви, утворені за російським зразком, як-от: *Щодо ситуації із соняшниковою олією, то деяка пробуксовка з експортом дійсно помітна...* (<https://agronews.ua>, 15.03.2020). Суфікс *-к-* слугує маркером активної моделі творення російських іменників, яку часто використовували за радянських часів та й нині, як бачимо, не завжди нею нехтують. Зазначений віддієслівний дериват порушує норми сучасної української літературної мови. Якщо і є потреба у використанні цього іменника, то доречніше його замінити на *пробуксовування / пробуксування*.

Маркування негативних дій і процесів в економіці пов'язане з деякими неолексемами, серед яких у медійному просторі засвідчений іменник *мінізація*. Цього субстантива немає в лексикографічних виданнях, хоч семантично близьку до нього сполуку *тіньова економіка* – «протиправні, не враховані державою види економічної діяльності» [1, с. 1454] знаходимо у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови». Наприклад: *Жодної боротьби з економічною злочинністю не відбувається, натомість є мінізація економіки, зростає корупція* («День», 15.03.2018). Як відомо, модель творення таких субстантивів пов'язана з дієсловами. Принагідно зазначимо, що твірне дієслово *мінізувати* трапляється значно рідше, ніж утворена від нього одиниця: *...коли комерційні структури оподатковують понад 40 %, відношення влади і бізнесу мінінуються* («Газета по українськи», 30.09.2006). На основі

аналізованого віддієслівного деривата за допомогою запозиченого префікса *де-* утворено іменник *детінізація*. Зазначена морфема не руйнує усталених традиційних словотвірних моделей і виражає семантику протидії, протилежності щодо названого твірним словом і набуває позитивної семантики: *...практику зі сплатою податків наперед буде припинено, а додаткові збори зростають за рахунок детінізації економіки* («День», 05.06.2014).

У текстах економічної тематики натрапляємо на неспеціалізовані іменники, що виникли внаслідок переосмислення слів, утворених способом нульової суфіксації (безафіксним способом, способом усічення), які з огляду на суто дериваційні ознаки не порушують усталених національно-мовних рис, але в економічній тематиці набувають статусу розмовних. Зазвичай їхньою твірною основою слугують префіксальні дієслова: *За часом це збіглося як із традиційно сезонним розворотом на ринку...* (<https://agronews.ua>, 15.03.2020); *Так, зменшення туристичного потоку українців за кордон обмежить відтік валюти з ринку...* (<https://www.radiosvoboda.org>, 15.03.2020); *Жодна держава такого доларового навару не дає* («День», 23.07.2019). Принагідно зазначимо, що лексикографічні праці радянського часу слова *навар* не фіксують. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» *навар* – «4. *перен., розм.* Додатковий прибуток, надбавка, вигода» [1, с. 703]. Упродовж останніх років не втрачає активності віддієслівний іменник *відкат*, який М. І. Навальна вважає калькою з російської мови [4, с. 250]. Наприклад: *Цікавим для України є факт, що середня сума відкатів по операціях з відмивання коштів державної компанії Petrobras становила скромні, за українськими мірками, 3 %...* («День», 05.07.2016). З'ясовуючи специфіку таких дериватів, Л. М. Колібаба наголошує: «Словотвірний тип віддієслівних іменників з нульовим суфіксом був і залишається продуктивним в українській мові. Крім того, ці іменники чіткіші та коротші. Віддієслівні іменники з нульовим суфіксом, на відміну від субстантивів на *-ння*, утворених від дієслів недоконаного виду, передають ослаблену процесуальність» [3]. Розглядані субстантиви переважно містять додаткову сему результативності чогось.

В українській пресі ХХІ ст. трапляються неспеціалізовані відіменникові субстантиви, утворені суфіксальним способом: *...згадаємо, як ... суспільство схвалює бізнесюків, які і не думають виходити з тіні* («День», 10.09.2018). Виділена лексема виявляє негативно-оцінне значення, увиразнює зневагу та презирство до названих ним людей. Автор намагається зацентувати на корупції, хабарництві, відсутності морально-етичних норм у високопосадовців, розкрадачів суспільного майна тощо. Специфіку цього слова відбиває те, що його базою слугує іменник іншомовного походження, проте формант *-юк-* є питомим. Семантичні зрушення простежуємо й на прикладі вживання лексеми *парасолька* – «закріплений на палиці, обтягнутий матерією складаний каркас у формі півкулі для захисту від дощу і сонця» [1, с. 886; 9, с. 66]. В економічній тематиці українських засобів масової комунікації зазначена мовна одиниця виявляє дещо інший змістовий діапазон. Наприклад, функціонуючи в реченні *Якщо ця програма (МВФ) буде підписана, ми будемо під парасолькою міжнародних фінансових установ і зможемо більш впевнено пройти кризу* (<http://finbalance.com.ua>, 15.03.2020), вона слугує засобом маркування підтримки, заступництва, запоруки та охорони від небажаних економічних процесів, від зубожіння, розладів у кредитній і грошовій системах та ін.

Обмежену продуктивність в економічній тематиці виявляють нові слова-композиції. Окрім неолексеми *ленінопад*, яка активно влилася в мовлення українців від часу Єврореволюції, із компонентом *-пад* засвідчений іменник *банкопад*: *Заступник глави НБУ: банкопаду не буде, це неможливо* (заг.) (<http://finbalance.com.ua>,

15.03.2020). Подекуди натрапляємо на юкстапозити з компонентами англійського походження, що набули нового значення. Зокрема складник *шоу* (з англ. – показ, дійство) структурує складне слово *маски-шоу*, у межах якого він зазнав семантичної модифікації. Аналізоване слово використане з метою викликати осуд, засудження неправомірних дій певних осіб, органів влади тощо. Наприклад: *...уряд планує розробити систему, коли фізично будуть неможливі маски-шоу* («День», 31.01.2017).

Висновок. Отже, український медійний дискурс початку ХХІ століття надчутливий до мовних змін. Динамізм характерний і для іменників, ужитих в економічній тематиці, які можуть бути конкретними й абстрактними, непохідними та похідними. Вторинні субстантиви переважно виникли внаслідок переосмислення значення слів, утворених суфіксальним і безафіксним способами, також простежуємо вживання лексем із власне-предметним значенням та семантикою опредметненої дії чи процесу, що є префіксальними новотворами та запозиченнями. Попри різноманіття дериваційних ознак вони виявляють деяку спільність, що полягає в розширенні їхньої семантики, орозмовленні текстів економічної тематики, моделюванні переважно негативних фактів, що відбуваються в економічному житті України.

Перспективу студіювання вбачаємо в докладному вивченні мовного динамізму прислівників, засвідчених у новітніх медійних джерелах.

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ, Ірпінь : Перун», 2005. – 1728 с. ; Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) / uklad. i holov. red. V. T. Busel. – Kyiv, Irpin : Perun», 2005. – 1728 s.
2. Вовк В. Н. Языковая метафора в художественной речи : природа вторичной номинации / В. Н. Вовк. – Київ : Наукова думка, 1986. – 140 с. ; Vovk V. N. Yazykovaia metafora v khudozhestvennoi rechy : pryroda vtorychnoi nomynatsyy / V. N. Vovk. – Kyiv : Naukova dumka, 1986. – 140 s.
3. Колібаба Л. М. Браковка чи бракування? [Електронний ресурс] / Л. М. Колібаба // Культура мови на щодень : інформаційно-довідкова система. – Режим доступу : <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine62-20.pdf> ; Kolibaba L. M. Brakovka chy brakuvannia ? [Elektronnyi resurs] / L. M. Kolibaba // Kultura movy na shchoden : informatsiino-dovidkovu systema. – Rezhym dostupu : <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine62-20.pdf>
4. Навальна М. І. Динаміка лексику української періодики початку ХХІ ст. : моногр. / М. І. Навальна. – Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. – 328 с. ; Navalna M. I. Dynamika leksykonu ukrainskoi periodyky pochatku XXI st. : monohr. / M. I. Navalna. – Kyiv : Vydavnychyi dim Dmytra Buraho, 2011. – 328 s.
5. Навальна М. І. Негативно-оцінні лексеми на позначення операцій із грішми в українських масмедійних текстах [Електронний ресурс] / М. Навальна // Теоретична і дидактична філологія. – 2015. – Вип. 20. – С. 309–320. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tidf_2015_20_31 ; Navalna M. I. Nehatyvno-otsinni leksemy na poznachennia operatsii iz hrishmy v ukrainskykh masmediinykh tekstakh [Elektronnyi resurs] / M. Navalna // Teoretychna i dydaktychna filolohiia. – 2015. – Vyp. 20. – S. 309–320. – Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tidf_2015_20_31
6. Словник української мови : в 11 т. за ред. І. К. Білодіда ; Інститут мовознавства АН УРСР. – Київ : Наукова думка, 1970. – Т. 1 : А-В. – 799 с. ; Slovnyk ukrainskoi movy : v 11 t. / za red. I. K. Bilodida ; Instytut movoznavstva AN URSR. – Kyiv : Naukova dumka, 1970. – Т. 1 : А-В. – 799 s.

7. Словник української мови : в 11 т. за ред. І. К. Білодіда ; Інститут мовознавства АН УРСР. – Київ : Наукова думка, 1970. – Т. 2 : Г-Ж. – 550 с. ; Slovnyk ukrainsoi movy : v 11 t. / za red. I. K. Bilodida ; Instytut movoznavstva AN URSSR. – Kyiv : Naukova dumka, 1970. – Т. 2 : Н-Zh. – 550 s.

8. Словник української мови : в 11 т. за ред. І. К. Білодіда ; Інститут мовознавства АН УРСР. – Київ : Наукова думка, 1973. – Т. 4 : І-М. – 840 с. ; Slovnyk ukrainsoi movy : v 11 t. / za red. I. K. Bilodida ; Instytut movoznavstva AN URSSR. – Kyiv : Naukova dumka, 1973. – Т. 4 : І-М. – 840 s.

9. Словник української мови : в 11 т. за ред. І. К. Білодіда ; Інститут мовознавства АН УРСР. – Київ : Наукова думка, 1975. – Т. 6 : П-Поїти. – 832 с. ; Slovnyk ukrainsoi movy : v 11 t. / za red. I. K. Bilodida ; Instytut movoznavstva AN URSSR. – Kyiv : Naukova dumka, 1975. – Т. 6 : Р-Poity. – 832 s.

10. Словник української мови : в 11 т. за ред. І. К. Білодіда ; Інститут мовознавства АН УРСР. – Київ : Наукова думка, 1978. – Т. 9 : С. – 916 с. ; Slovnyk ukrainsoi movy : v 11 t. / za red. I. K. Bilodida ; Instytut movoznavstva AN URSSR. – Kyiv : Naukova dumka, 1978. – Т. 9 : С. – 916 s.

11. Словник української мови : в 11 т. за ред. І. К. Білодіда ; Інститут мовознавства АН УРСР. – Київ : Наукова думка, 1980. – Т. 11 : Х-Ь. – 699 с. ; Slovnyk ukrainsoi movy : v 11 t. / za red. I. K. Bilodida ; Instytut movoznavstva AN URSSR. – Kyiv : Naukova dumka, 1980. – Т. 11 : Х-Ь. – 699 s.

Стаття надійшла до редакції 23.03.2020.

T. Prudnykova

DYNAMICS OF NON-SPECIALISED NOUNS IN NEW ECONOMIC JOURNALISM

The process of close interconnection between stability and variability in the Ukrainian language system is reflected in economic news of Ukraine, financial reports of organisations, government, ministries, etc., where, along with the established terms, some nouns which are not characteristic of that specific text type are used, therefore, it makes the research more comprehensive and enables to achieve in-depth understanding of the problem. The purpose of the paper is systematic description of non-specialized nouns, and explanation of their semantic and functional-stylistic potential. The research objectives are to differentiate words with direct and abstract meanings, to identify new semantic colouring of analysed lexical items and to determine the features of derivative nominations.

*The dynamics of lexical-semantic system of the Ukrainian language reflects the use of nouns with a new meaning that has developed on the basis of non-derivative words with direct semantics. Such linguistic units that are used in economic papers form two groups. The first one includes those that, like their correlate, are remained as specific nominations: *буки, монстр, моцарт*. The second one is formed by the substantives that, in the non-specialised functioning in the texts on economic content, show the transition to the sphere of the abstract ones: *коридор, стеля, шторм*.*

*Enrichment of the media space on economic topics is achieved by nouns that are related to the derivative words. Usually, they mark different subject processes, rarely states and specific subjects. Such nominations have occurred as a result of reinterpretation of the meaning of the substantives for which the spoken verbs and the verbs that are used in figurative meaning serve as formative ones. The role of the formant falls on the suffixes *-енн-, -інн-, -нн-, rarely – -тв-, -ок-, -ація: зміцнення, ослаблення, падіння, оготівковування, гонитва, стрибок, мінізація*.*

Non-specialised nouns that function in the texts on economic topics have occurred as a result of reinterpretation of words formed by zero suffixation: розворот, відтік, навар, відкат.

Limited efficiency in economic topics is shown by substantives formed from nouns by suffixation: бізнесюк, парасолька, as well as composites (банкопад) and juxtaposites (маски-шоу).

The Ukrainian media discourse of the early XXI century is too sensitive to linguistic changes. The dynamics is characteristic of direct and abstract nouns that are used in economic papers and correlate with non-derivative and derivative substantives.

Key words: mass media language, nouns, economic vocabulary, figurative meaning, stylistic role, negative evaluation.

УДК 81'373.47:32

Д. В. Станко
Н. В. Чендей

СМІХ / LAUGHTER У СУЧАСНИХ АНГЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТАХ

У статті розглядаються семантичні особливості репрезентації абстрактно-емоційного концепту «смiх/laughter» у з позицій його ядерно-периферійної структури у сучасних англійських та українських політичних текстах. Концепт визначається як складне культурно марковане ментально-афективне утворення, яке має поняттєвий, образний та ціннісний зміст й актуалізується в словниках і політичних текстах різнорідними лінгвальними засобами.

Ключові слова: концепт, конотація, смисл, лексема, асоціація, вербалізація.

DOI 10.34079/2226-3055-2020-13-22-236-243

Взаємовплив політики й гумору відомий ще з античних праць Аристотеля та Цицерона. У вітчизняних дослідженнях вербалізацію страху та сміху як емоційних концептів сучасного українського дискурсу описав В. І. Кононенко [7, с. 62], І. І. Кімакович проаналізував сміховий дискурс [6, с. 38], концепту «смiх» у текстах української прози, драми та поезії початку ХХІ століття присвячена праця І. В. Данилюк [3], смiх і смiшне у множині виміру висвітлюють філософські та лінгвістичні статті збірника «Докса» Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова [4] та багато інших. Прагматичні функції сміху аналізує Li-Chi Lee Chen [17], лінгвістиці емоцій та їх екстеріоризації присвячені праці В. І. Шаховського [12], А. Вежбицької [18], Д. Калуюну розглядає аспектуальність емоційних предикатів у японській мові [14].

На думку О. Селіванової, «концепт – це інформаційно когнітивна структура свідомості, певним чином організована та вбудована до колективної чи індивідуальної концептосистеми» [10, с. 318]. У статті абстрактно-емоційний концепт «смiх / laughter» розглядається з позиції його ядерно-периферійної організації, запропонованої Ж. Краснобаєвою-Чорною, тобто ядро концепту співвідносне зі словниковими дефініціями його вербалізаторів, а периферія – передовсім зі асоціаціями [9, с. 6].